

Graeme Macrae Burnet

Un proiect sângeros

Documente legate de
Cazul lui Roderick Macrae

UN ROMAN

Redactare și introducere
de Graeme Macrae Burnet

Traducere din limba engleză
și note de Alex Văsieș

EDITURA
ART

CUPRINS

Prefață	7
Declarații ale locuitorilor din Culduie	15
Harta localității Culduie și a împrejurimilor	24
Relatarea lui Roderick Macrae	25
Rapoarte medicale	261
Fragmente din <i>Călătorii în ținuturile mărginașe ale nebuniei</i> de J. Bruce Thomson	267
Procesul	317
Epilog	461
Mulțumiri	471

Declarații

*adunate de la mai mulți locuitori din
Culduie și din vecinătate de către William
MacLeod, ofițer al forțelor de poliție din
Districtul Wester, Dingwall, în zilele de 12 și
13 august 1869*

Declarația doamnei Carmina Murchison
[Carmina Tutun], domiciliată în
Culduie, 12 august 1869

Îl știu pe Roderick Macrae de când era mic. În general mi s-a părut un copil drăguț, iar mai târziu un tânăr politicos și binevoitor. Cred că a fost tare afectat de moartea mamei lui, care era o femeie fermecătoare și sociabilă. Deși nu vreau să-l vorbesc de rău pe tatăl lui, John Macrae e o persoană neplăcută, care l-a tratat pe Roddy cu mai multă severitate decât cred eu că merită un copil să fie tratat.

În dimineața acelei întâmplări îngrozitoare, am vorbit cu Roddy când a trecut pe lângă casa noastră. Nu-mi pot aminti exact în ce a constatat conversația noastră, dar cred că mi-a spus că mergea să muncească ceva pe pământul care îi aparținea

lui Lachlan Mackenzie. Căra cu el niște unelte, care m-am gândit că îi trebuiau pentru muncă. În plus, am schimbat câteva vorbe despre vreme, fiind o dimineață frumoasă și însorită. Roderick părea destul de liniștit și nu dădea niciun semn c-ar fi fost irascibil. Cândva mai târziu, l-am văzut pe Roddy întorcându-se înapoi în sat. Era acoperit de sânge din cap până-n picioare, așa că am luat-o la fugă din ușa casei, gândindu-mă că s-o fi abătut vreo nenorocire asupra lui. Când m-am apropiat de el, s-a oprit, și unealta pe care o căra i-a căzut din mână. L-am întrebat ce se întâmplase și el a răspuns fără nicio ezitare că îl omorâse pe Lachlan Zdrahonu'. Părea destul de lucid și nu a încercat nicio clipă să meargă mai departe pe drum. Am strigat-o pe fiica mea cea mare să meargă după tatăl ei, care lucra în acaretul din spatele casei noastre. Văzându-l pe Roddy plin de sânge, ea a țipat, iar asta i-a făcut pe alți săteni să se strângă pe la uși și i-a stârnit pe cei care munceau la câmp să își ridice ochii de la treburile lor. S-a iscat foarte repede o zarvă generală. Mărturisesc că în acele momente primul meu instinct a fost să-l protejez pe Roddy de neamurile lui Lachlan Mackenzie. Din acest motiv, când soțul meu a ajuns unde ne aflam, i-am cerut să-l ducă pe Roddy înăuntrul casei noastre, fără să-i spun ce se întâmplase. Roddy era așezat la masa noastră și repeta calm ceea ce făcuse. Soțul meu a trimis-o pe

Declarații ale locuitorilor din Culduie

fata noastră după Duncan Gregor, vecinul nostru, ca să stea de pază, iar apoi a fugit la casa lui Lachlan Mackenzie, unde a descoperit tragica scenă.

Declarația domnului Kenneth Murchison
[Kenny Tutun], zidar, domiciliat în
Culduie, 12 august 1869

În dimineața zilei cu pricina lucram în acaretul din spatele casei, când am auzit o zarvă generală venind din sat. Am ieșit din atelier ca să dau peste fiica mea cea mare, care era prea tulburată pentru a mă putea informa cu exactitate despre cele întâmplate. Am alergat spre adunarea de oameni din fața casei. În tot talmeș-balmeșul, soția mea și cu mine l-am luat pe Roderick Macrae în casa noastră, crezând că fusese rănit în vreun accident. Odată ajunși înăuntru, soția m-a informat despre ce se întâmplase și când l-am întrebat pe Roderick dacă era adevărat, el a repetat destul de calm că era adevărat. Apoi am fugit la casa lui Lachlan Mackenzie și am dat peste o scenă prea cumplită ca să o pot descrie. Am închis ușa în urma mea și am examinat corpurile în căutarea unor semne de viață, ceea ce nu am descoperit. Temându-mă de o izbucnire generală de violență, în cazul în care vreunul dintre neamurile lui Lachlan Zdrahonu' ar fi zărit această scenă, am ieșit afară și

I-am chemat pe domnul Gregor să stea să păzească proprietatea. Am fugit înapoi la casa mea și l-am luat pe Roddy de acolo, ducându-l înăuntru la acaretului, unde l-am baricadat. Nu s-a opus. Domnul Gregor nu i-a putut împiedica pe cei din neamul lui Lachlan Zdrahonu' să intre înăuntru și să vadă cadavrele de acolo. Pe când îl închisese pe Roddy, ei se adunaseră deja într-o mulțime răzbunătoare, care a fost îmblânzită abia după ceva timp și după multă muncă de convingere.

Cât despre caracterul general al lui Roderick Macrae, nu există nicio îndoială că era un băiat ciudat, dar dacă era astfel de la natură sau dacă ajunsese așa din cauza necazurilor prin care trecuse familia lui, nu sunt eu în măsură să spun. Oricum, dovada faptelor sale nu-l arată prea sănătos la cap.

Declarația reverendului James
Galbraith, preot al Bisericii
Scoției, Camusterrach, 13 august 1869

Mă tem că faptele rele săvârșite recent în această parohie reprezintă doar un clocot de suprafață al stării naturale de sălbăticie a locuitorilor din această regiune, o sălbăticie pe care Biserica a reușit în ultima vreme să o suprimă. Istoria acestor locuri, s-a tot spus, e pătată de crime întunecate și sângeroase,

și oamenii manifestă o anumită cruzime și desfrânare, iar astfel de trăsături nu pot fi stârpite de-a lungul câtorva generații. Deși învățăturile Prezbiteriului reprezintă o influență civilizatoare, este inevitabil ca vechile instincte să iasă la suprafață în răstimpuri.

Cu toate acestea, nu poți să nu fii șocat la auzul unor fapte precum cele comise în Culduie. Dintre toți indivizii din această parohie, totuși, cel mai puțin surprinzător este să auzi că Roderick Macrae este făptașul. Chiar dacă acest individ a făcut parte din biserica mea încă din copilărie, am simțit dintotdeauna că predicile mele îi intrau pe o ureche și îi ieșeau pe alta, la fel cum ai împrăști semințe pe un pământ neroditor. Trebuie să accept că crimele lui reprezintă, într-o oarecare măsură, un eșec de-al meu, dar uneori e nevoie ca un miel să fie sacrificat pentru binele turmei. A existat întotdeauna o putreziciune în acest băiat care se putea desluși cu ușurință și regret să spun că nu am putut face nimic în această privință.

Mama băiatului, Una Macrae, a fost o femeie ușuratică și prefăcută. Participa în mod regulat la slujbe, dar mă tem că confunda Casa Domnului cu un loc de reuniune socială. O auzeam des cântând când venea și când pleca de la biserică, iar după slujbă se aduna cu alte femei prin preajmă și se lăsa

în voia râsetelor și a unor conversații necumpătate. Am fost obligat, nu o dată, să îi fac observații.

Mi se pare necesar, totuși, să spun un cuvânt în numele tatălui lui Roderick Macrae. John Macrae este printre oamenii cei mai devotați scripturii din această parohie. Are o bogată cunoaștere a Bibliei, iar respectul său pentru biserică este neprefăcut. Dar, la fel ca majoritatea oamenilor din aceste locuri, deși ar putea repeta ca un papagal cuvintele Evangheliei, mă tem că felul în care le înțelege este de mântuială. După moartea soției domnului Macrae, le-am vizitat gospodăria în repetate rânduri pentru a le oferi sprijinul și pentru a ne ruga împreună. Am observat în vremea aceea multe semne care indicau o aderare la superstiție, semne care nu au ce căuta în căminul unui credincios. Cu toate acestea, din moment ce niciunul dintre noi nu este lipsit de prihană, cred că John Macrae e un om bun și evlavios, care nu merita să fie împovărat cu o progenitură atât de nocivă.

Declarația domnului William Gillies,
profesor la Camusterrach,

13 august 1869

Roderick Macrae a fost unul dintre cei mai înzestrați elevi cărora le-am predat de la venirea

mea în această parohie. Îi întrecea cu ușurință pe colegii lui, datorită abilității sale de a înțelege noțiuni din știință, matematică și vocabular, iar asta fără să dea dovadă de efort sau, mai bine spus, de vreun interes prea mare. Cât despre caracterul lui, pot să vă ofer numai cele mai limitate observații. În mod clar, nu era o natură sociabilă și nu se amesteca prea ușor printre colegii săi, care, la rândul lor, îl priveau cu oarecare suspiciune. În ceea ce-l privea, Roderick își trata cu dispreț colegii de clasă, iar uneori acest dispreț se învecina cu sfidarea. Dacă ar fi să fac presupuneri, aş spune că atitudinea sa se trăgea din superioritatea lui academică. Acestea fiind spuse, mi s-a părut întotdeauna un elev bine-crescut și cuviincios, nefiind în firea lui să se poarte cu obraznicie. Ca o dovadă a înaltei mele prețuiri pentru înzestrările lui academice, când avea șaisprezece ani, am trecut pe la tatăl lui pentru a-i sugera că Roderick ar trebui să-și continue studiile și că ar putea, în timp, să devină ceva mai mult decât un simplu muncitor la câmp, având în vedere înzestrările sale. Spun cu regret că propunerea mea a fost respinsă de către tatăl său, care mi s-a părut un individ reticent cu o gândire înceată.

Nu l-am mai văzut pe Roderick din acel moment. Am auzit niște zvonuri îngrijorătoare despre felul în care a maltratat o oaie care se afla în grija

lui, dar nu le pot confirma veridicitatea, ci pot doar să afirm că Roderick mi s-a părut un băiat blând, nefiind în firea lui să se poarte cu cruzimea specifică uneori băieților de vârsta sa. Din acest motiv, mi-e greu să cred că ar fi putut săvârși crimele pentru care a fost acuzat recent.

Declarația lui Peter Mackenzie, văr
 primar cu Lachlan Mackenzie [Lachlan
 Zdrahonu'], domiciliat în Culduie,
 12 august 1869

Roderick Macrae e unul dintre cei mai răi indivizi pe care cineva ar putea avea nenorocul să-i cunoască. Încă de când era mic a avut un caracter josnic, așa cum nu te-ai aștepta din partea unui copil. Mulți ani s-a crezut despre el că e mut și capabil să comunice într-un fel neobișnuit numai cu sora lui din altă lume, care părea să fie partenera lui în toate ticăloșiile. Era considerat de majoritatea oamenilor din parohie imbecil, dar eu, personal, l-am socotit mai degrabă o creatură pizmașă, iar faptele lui recente au dovedit că părerea mea era adevărată. De la o vârstă fragedă a fost înclinat să abuzeze cu rea-voință de animale și de păsări, dar și să distrugă la întâmplare lucruri prin sat. Era șiret ca Diavolul. Într-o zi, când avea poate doisprezece ani, a fost pus

un foc la acaretul vărului meu, Aeneas Mackenzie, fiindu-i distruse mai multe unelte de valoare și o mulțime de grâne. Băiatul fusese văzut în apropierea clădirii, dar a negat c-ar fi avut vreo legătură, iar Negrul Macrae [taică-său, John Macrae] a jurat că nu-și pierduse fiul din ochi în perioada în chestiune. Așa că a scăpat de pedeapsă, dar, la fel ca și cu alte multe incidente, nu a existat nicio îndoială că el era de vină. Taică-său este și el un individ cu mintea slabă, care își ascunde idioțenia în spatele adeziunii zeloase la scriptură și printr-o stimă plină de lingușeală pentru preot.

Nu am fost prezent în Culduie în ziua crimelor și am auzit despre ele doar când m-am întors, în acea seară.